

ภาคผนวก ก

มุเซอแดงบ้านห้วยหญ้าไทร

ห้วยหญ้าไทร เป็นชื่อของลำห้วยขนาดเล็กที่เกิดจากป่าต้นน้ำในเขตอุทยานแห่งชาติ ห้วยน้ำดัง ลำห้วยนี้แม่น้ำจะเป็นเพียงธารน้ำเล็กๆ แต่ก็เป็นหนึ่งในลำห้วยหลายสาย ที่ไหลลงสู่ แม่น้ำแดง กลายเป็นแม่น้ำสายสำคัญทางด้านเกษตรกรรมอีกสายหนึ่ง ที่ไม่ใช่หล่อเลี้ยงเฉพาะ คนในอำเภอเวียงแหงเท่านั้น แต่จะไหลผ่านอีกหลายพื้นที่ในอำเภออื่นก่อนที่จะไปรวมกับแม่น้ำ ปิง จากความอุดมสมบูรณ์ของป่าต้นน้ำ ซึ่งเป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติเป็นอย่างดี ทำให้ ชาวมุเซอแดงกลุ่มหนึ่ง ได้อพยพจากป่าบริเวณห้วยยูง ซึ่งอยู่ในเขตของตำบลเมืองคอง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณห้วยหญ้าไทร เมื่อประมาณยี่สิบกว่าปีที่ผ่านมา ปัจจุบันมีประชากรอยู่ทั้งหมด 35 หลังคาเรือน จำนวน 150 คน

ภาพ 12 สภาพหมู่บ้านมุเซอแดงห้วยหญ้าไทร

มุเซอมีถิ่นกำเนิดอยู่ที่ไต้หวันแต่ยังไม่ทราบแน่ชัด แต่ส่วนที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย จะเข้ามาอาศัยอยู่บริเวณจังหวัดทางภาคเหนือ เช่น เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง แม่ฮ่องสอน มุเซอ แยกออกเป็น 23 กลุ่ม พวกที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยคือ มุเซอดำ มุเซอแดง มุเซอปลา มุเซอภูเขา มุเซอลาป่า มุเซอเดเล (ยศ สันตสมบัติ , 2544) มุเซอเป็นชนเผ่าที่เคยชินกับการอพยพ

โยกย้ายที่อยู่อาศัย จากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ดังนั้นลักษณะการสร้างบ้านเรือนของชาวมูเซอจึงไม่ค่อยคงทนถาวรนัก บ้านของชาวมูเซอจะสร้างขึ้นมาอย่างง่าย ๆ เป็นเรือนไม้ไผ่ขัดสาน บางบ้านจะยกพื้นสูงประมาณหนึ่งเมตร แต่บางบ้านไม่ยกพื้น ตัวพื้นจะเป็นดินเหนียวอัดแน่น ลักษณะเหมือนพื้นบ้านของชาวลื้อ บ้านที่มีการยกพื้นขึ้นจะใช้พื้นที่บริเวณใต้ถุนบ้านสำหรับเลี้ยงหมู โดยการใช้เชือกผูกติดกับเสาบ้าน หลังคาบ้านมุงด้วยใบตองก้อ หรือหญ้าคา ตัวเรือนกันส่วนที่เป็นห้องนอน เจ้าของบ้านหนึ่งห้อง ตรงกลางเป็นโถงโล่งมีเตาไฟอยู่กลางเรือน ห้องนี้จะเป็นห้องที่ใช้ประกอบอาหาร รับประทานอาหาร ทอดผ้า นั่งเล่น จัดว่าเป็นห้องเอนกประสงค์ เตาไฟที่มีอยู่นอกจากจะใช้ประกอบอาหารแล้วยังใช้เป็นเตาผิงให้ความอบอุ่นแก่สมาชิกของครอบครัวในยามที่อากาศหนาวเย็นอีกด้วย

พ่อหลวงจะสอ รักชาติ อายุ 42 ปี ผู้ใหญ่บ้านห้วยหญ้าไทร ได้เล่าเรื่องเกี่ยวกับชนเผ่ามูเซอแดงกลุ่มของตนว่า มูเซอจะเรียกตัวเองว่า "ลาหู่" คำว่า "ลา" ในภาษาของตนแปลว่าเสือ คำว่าลาหู่มีความหมายว่าเป็นเสือที่อาศัยอยู่ตามป่าเขา สาเหตุที่กลุ่มของตนอพยพมาจากบริเวณห้วยงู อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพราะเห็นว่าพื้นที่บริเวณห้วยหญ้าไทร มีความอุดมสมบูรณ์มากกว่า และสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งคืออยู่ใกล้โรงพยาบาล พ่อหลวงจะสอ เป็นผู้ที่มีฐานะดีที่สุดในหมู่บ้าน บ้านของพ่อหลวงจะเป็นเรือนหลังเดียวที่สร้างแบบถาวรที่สุด คือเป็นเรือนไม้เนื้อแข็งกว้างขวาง มีรถยนต์ 1 คัน และเป็นบ้านหลังเดียวที่มีไฟฟ้าใช้ โดยเป็นไฟฟ้าพลังแสงอาทิตย์ ที่ติดตั้งให้โดยโครงการพัฒนาชนบทโดยใช้พลังงานแสงอาทิตย์ ของกรมโยธาธิการ กระทรวงมหาดไทย ในหมู่บ้านส่วนใหญ่มีห้องส้วมประจำบ้าน เป็นส้วมซึมแบบราดน้ำ จะสร้างขึ้นต่างหากห่างจากตัวบ้านพอสมควร น้ำประปาภูเขาที่ใช้ภายในหมู่บ้านเป็นการต่อท่อมาจาก ลำห้วย คนในหมู่บ้านจะซักผ้าและอาบน้ำกันที่แม่น้ำแดง ติดกับบริเวณบ้านของพ่อหลวงจะสอ จะมีลานเอนกประสงค์ประจำหมู่บ้านซึ่งเป็นสถานที่ให้จัดงานเช่นไหว้ งานบวงสรวง หรืองานเฉลิมฉลองรื่นเริงต่างๆ ตามประเพณี

ภาพ 13 พ่อหลวงจะสอ รักชาติ ผู้ใหญ่บ้านห้วยหญ้าไทร

ชาวมูเซอแดงจะประกอบพิธีในการทำไร่ข้าว และข้าวโพด ซึ่งเป็นการปลูกไว้สำหรับรับประทานในครัวเรือนเท่านั้น รายได้ของชาวมูเซอแดงปัจจุบันจึงมาจากการเลี้ยงสัตว์ประเภทวัว ควาย หมู และไก่ โดยนอกจากจะเลี้ยงไว้รับประทานแล้ว ยังเลี้ยงไว้สำหรับขายให้แก่คนจากหมู่บ้านอื่นด้วย ในหมู่บ้านมีเรือนพักให้บริการแก่นักท่องเที่ยวจำนวน 2 แห่ง เป็นลักษณะของห้องโถงกว้าง ผนังทำด้วยไม้ไผ่ หลังคามุงใบตองก้อ พื้นเป็นดินเหนียวอัดแน่น ยกแคร่ขึ้นเป็นลักษณะยาวติดผนังสามด้าน ด้านหน้าเป็นประตูเข้าออก จัดที่นั่งนอนไว้บนแคร่บนเรียงกันไป เจ้าของที่พักจะได้ค่าตอบแทน 20 - 30 บาท ต่อคน / ต่อคืน เจ้าของที่พักจะจัดหาเบียร์กระป๋อง และน้ำดื่มบรรจุขวดจากตัวอำเภอมาจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวทั้งหมดเป็นคนต่างชาตินิยามการท่องเที่ยวแบบทัวร์ป่า จะมาเป็นกลุ่มๆละ 10-15 คน นักท่องเที่ยวจะเดินเท้า เข้ามาเข้ามาพักที่หมู่บ้านมูเซอห้วยหญ้าไทร และเดินทางต่อไปยังปางดง เพื่อล่องแพแม่น้ำแดงไปขึ้นที่อำเภอเชียงดาว ลักษณะของแม่น้ำแดงช่วงหมู่บ้านห้วยหญ้าไทรไม่เหมาะสมสำหรับการ ล่องแพ เพราะบางช่วงน้ำตื้นเกินไป บางช่วงมีโขดหินที่เป็นอันตราย ช่วงฤดูหนาวและฤดูฝนจะมี นักท่องเที่ยวเกือบทุกวัน แต่ฤดูร้อนนักท่องเที่ยวจะน้อย อาจเป็นเพราะอากาศที่ค่อนข้างจะร้อนจัด และน้ำในแม่น้ำแดงลดน้อยลง ชาวมูเซอแดงที่มีเวลารว่างจะทำของที่ระลึกเล็กๆน้อยๆ ประเภทผ้าทอ ทำ

เป็นผ้าผูกศีรษะ ผ้าผูกเอว กำไลข้อมือ กระเป๋าสีขาวคน้ำ จำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวเพื่อเป็นรายได้เสริม นอกจากนี้อาชีพหลักคือการเลี้ยงสัตว์และการทำไร่

ภาพ 14 ที่นอนในเรือนพัก
สำหรับบริการนักท่องเที่ยว ในอัตราคืนละ 20 - 30 บาท

ภาพ 15 การทอผ้าจากเครื่องมือง่ายๆ
เพื่อทำเป็นของที่ระลึกจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว

หญิงมุเซอแดงจะแต่งกายด้วยผ้าถุงสีดำมีลายดอก ชายผ้าถุงจะมีแถบสีแดง เลื้อยทรงตรง ยาวเลยเอวเล็กน้อย แขนยาวมีแถบสีแดงแต่งที่ปลายแขนและตรงกึ่งกลางของแขนเสื้อ ส่วนชายจะสวมกางเกงขาก๊วยสีดำ เสื้อสีดำปกคลุมปลาย ใช้กระดุมเงินลักษณะคล้ายเสื้อไทยใหญ่ ปัจจุบันชาวมุเซอแดงห้วยหญ้าไทยจะแต่งกายตามแบบอย่างของเผ่าตนเฉพาะกรณีที่มีพิธีการหรือเมื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวเท่านั้น ในชีวิตประจำวันทั่วไปหญิงจะสวมผ้าถุงที่มีชายทั่วไปแบบคนไทยในชนบท สวมเสื้อยืด เช่นเดียวกันกับชายจะสวมกางเกงผ้าที่มีจำหน่ายทั่วไป และเสื้อยืดโดยให้เหตุผลว่าสะดวกและราคาถูก มุเซอแดงมีภาษาพูดเป็นของตนเอง พ่อหลวงจะสอน เล่าว่าเด็กๆ ในหมู่บ้านห้วยหญ้าไทยเคยมีโอกาสได้เรียนหนังสือไทย โดยมีครูจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนมาทำการสอนในหมู่บ้าน ดำเนินการมาได้ประมาณ 9 ปี และได้หยุดไปเมื่อปีที่แล้ว ไม่มีครูมาสอน ในช่วงแรกเคยใช้รถของพ่อหลวงจะสอน บรรทุกเด็กๆ เข้าไปเรียนที่อำเภอ และไปรับกลับมากในตอนเย็น แต่เนื่องจากเส้นทางคมนาคมที่ไม่ค่อยสะดวก และตัวพ่อหลวงเองซึ่งเป็นเจ้าของรถยนต์คันเดียวในหมู่บ้านไม่มีเวลาพอในการเดินทางไปส่งไปรับกลับทุกๆวัน จึงได้เลิกไป ปัจจุบันเด็กๆในหมู่บ้านจึงไม่ได้เรียนหนังสือ

ชาวมุเซอแดงมีประเพณีการแต่งงานที่ค่อนข้างจะแตกต่างกับคนไทยโดยสิ้นเชิงคือ ถ้าหนุ่มสาวคู่ไหนที่รักชอบพอกัน ฝ่ายหญิงจะเป็นผู้ไปทาบถามต่อพ่อแม่ฝ่ายชาย เมื่อพ่อแม่ฝ่ายชายเห็นชอบและตกลง ฝ่ายหญิงต้องจัดหาไก่สองตัวมาทำพิธีผูกข้อมือ หลังจากนั้นฝ่ายหญิงก็ต้องเตรียมหมู ที่มีน้ำหนักตัว 20 จ้อย ขึ้นไป (1 จ้อยเท่ากับ 1.6 กิโลกรัม) สำหรับใช้ทำอาหารเลี้ยงแขกที่มาแสดงความยินดีในวันแต่งงาน หลังจากที่ตั้งงานแล้วจะต้องอยู่และทำงานให้กับครอบครัวของฝ่ายหญิงเป็นเวลา 6 ปี และไปอยู่ทำงานให้กับครอบครัวฝ่ายชายอีก 3 ปี หลังจากนั้นคนทั้งสองจึงจะสามารถแยกออกมาสร้างเรือนของตนเอง

ประเพณีปีใหม่ หรือกินวอของชาวมุเซอแดงจะมีลักษณะคล้ายกับประเพณีของชาวลีซอ จะมีในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี และจะต่อเนื่องกันเป็นเวลา 10 วัน ในวันแรกของพิธีจะมีการบวงสรวง เช่นสังเวยผี ที่เป็นที่เคารพนับถือด้วยหัวหมู อาหารคาวหวาน และที่ขาดไม่ได้ก็คือขนม "ข้าวปุก" (วิธีการทำเหมือนของลีซอ แต่บางบ้านจะใช้วิธีการปิ้งไฟแทนการทอดด้วยน้ำมัน) ในตอนกลางคืนจะมีการเต้นรำเฉลิมฉลอง ทุกคนในหมู่บ้านจะสวมชุดประจำเผ่าออกมาร่วมเต้นรำที่ลานเอนกประสงค์ประจำหมู่บ้าน เครื่องดนตรีที่ใช้ให้จังหวะคือกลอง และ "หน่อ" ซึ่งเป็นเครื่องเป่าทำด้วยไม้ไผ่ลักษณะคล้ายแคน ปูจอง หรือ โตโบจะเป็นผู้กำหนดวันในการเต้นจะดี ว่าควรจะเป็นเมื่อใด เพราะเชื่อว่าปูจองคือ ผู้ที่สามารถติดต่อสื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ อะชา นามบอ อายุ 28 ปี หมู่มุเซอแดงได้เล่าว่า แต่ก่อนประเพณีจะเคร่งครัดกว่าในปัจจุบัน

การเดินจะคืนในวันแรก ซึ่งเป็นวันบวชสงฆ์สังคหิทธิ จะไม่อนุญาตให้คนต่างเผ่าเข้ามาในงาน แต่ปัจจุบันได้มีการอนุญาตให้เข้ามาร่วมพิธีด้วยได้ ซึ่งเป็นลักษณะของการผสมผสานและการปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่ตนเองต้องเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย

บ้านห้วยหญ้าไทรในวันนี้ ยังคงสงบร่มเย็น ชาวบ้านดำเนินชีวิตอย่างราบเรียบตามวิถีแห่งชนเผ่า มีการพึ่งพาโลกภายนอกน้อยมาก ชาวชุมชนสามารถมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข แม้ว่าวันนี้ เดือนนี้ จะไม่มีรายได้แม้แต่บาทเดียวก็ตาม

ลือซอแห่งบ้านแปกแซม

ห่างจากบ้านเปียงหลวงไปทางทิศตะวันตก ประมาณ 13 กิโลเมตร ตามถนนดินแดง คดเคี้ยวเลี้ยวเลาะไปตามสันเขาติดแนวชายแดนเมียนมาร์ ชาวลือซอกลุ่มหนึ่งได้อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบง่าย ท่ามกลางอากาศหนาวเย็นบนยอดดอยสูง

"ลือซอ" เป็นภาษาที่คนพื้นราบเรียกชาวไทยภูเขากลุ่มนี้ แต่ชนเผ่าลือซอจะเรียกตนเองว่า "ลือซุ" ชาวลือซอเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนไทย มีการอพยพย้ายถิ่นฐานไปตามที่ต่างๆ ที่คาดว่าจะสามารถทำการเกษตรได้ผล ชาวลือซอเคยชินกับวิถีการพึ่งพาตนเองทุกอย่าง อาศัยธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการมีชีวิตรอดและดำรงเผ่าพันธุ์ของตน ถิ่นฐานเดิมของลือซออยู่บริเวณต้นแม่น้ำโขงและแม่น้ำสาละวินตอนเหนือของธิเบตและมณฑลยูนนานของจีน เข้ามาอยู่ในประเทศไทยเมื่อประมาณ พ.ศ. 2462-2464 อาศัยอยู่ทางจังหวัดในภาคเหนือของไทย ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา แม่ฮ่องสอน ลำปาง เพชรบูรณ์ สุโขทัย ตาก และกำแพงเพชร ลือซอแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่คือลือซอลายและลือซอดำ กลุ่มที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยคือ "ลือซอลาย" ส่วนลือซอดำ จะอาศัยอยู่ในแถบประเทศจีนและประเทศเมียนมาร์

อำนวย หลีเจียะ อายุ 27 ปี คนหนุ่มชาวลือซอแห่งบ้านแปกแซม ได้เล่าว่าชุมชนของตนได้อาศัยอยู่บริเวณแนวชายแดนไทยมานาน และล่าสุดได้อพยพเคลื่อนย้ายมาตั้งถิ่นฐานเป็นการถาวรที่บ้านแปกแซม เมื่อ 15 ปีที่ผ่านมา ปัจจุบันบ้านแปกแซมมีประชากรทั้งหมดจำนวน 122 ครัวเรือน จำนวน 630 คน อาชีพหลักคือ คือการปลูกข้าว และข้าวโพด

ลือซอบ้านแปกแซมจะปลูกบ้านลดหลั่นกันไปตามไหล่เขา สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติ ลักษณะบ้านหลังคามุงจาก ฝาทำด้วยไม้ไผ่ พื้นบ้านเป็นดินเหนียวอัดแน่นที่ถูกขัดจนมันคล้ายกับซีเมนต์ ตัวบ้านจะไม่มีหน้าต่าง แต่ไม่พบว่ามียุงยักขึ้นเพราะฝาที่ทำด้วยไม้ไผ่จะสามารถถ่ายเทและระบายอากาศได้ดีอยู่แล้ว ในตัวบ้านประกอบด้วยห้องนอนเจ้าของบ้าน โถงใหญ่สำหรับแขก และห้องครัว ห้องน้ำจะทำแยกจากตัวบ้านต่างหากเป็นส่วนที่ถูกละเลยลักษณะ ฝาห้องน้ำทำด้วยไม้ไผ่เช่นเดียวกับตัวบ้าน ในหมู่บ้านยังไม่มีไฟฟ้าใช้ จะอาศัยการจุดเทียนไข และแสงสว่างตามธรรมชาติจากแสงจันทร์ที่สาดส่องเข้ามาในตัวบ้าน เฉพาะชาวบ้านที่มีฐานะดีบางคนเท่านั้นที่จะซื้อเครื่องปั่นไฟมาใช้เอง การออกนอกบ้านตอนกลางคืนจะอาศัยเพียงความสว่างจากแสงจันทร์แสงดาว และไฟฉายอันเล็กที่จะมีไว้ประจำบ้านเท่านั้น

ภาพ 16 สภาพการตั้งบ้านเรือนของลื้อซอ

ปัจจุบันมีหน่วยงานราชการหลายหน่วยงานได้เข้ามาให้คำแนะนำช่วยเหลือ เพื่อให้ชาวลื้อซอบ้านแปกแซมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น คำแนะนำและการช่วยเหลือต่างๆของหน่วยงานราชการจะยึดหลักการพึ่งพาตนเองและการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมและธรรมชาติ เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง หน่วยงานที่เข้ามาช่วยเหลือได้แก่ สถานีสาธิตและถ่ายทอดการเกษตร ป่าไม้ สิ่งแวดล้อม ตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระบรมราชินีนาถ มีที่ทำการอยู่ห่างจากบ้านแปกแซมประมาณ 2 กิโลเมตร ได้ให้คำแนะนำส่งเสริมชาวบ้านในการปลูกต้นไม้ และกาแฟ ตลอดจนการปลูกพืชผักเมืองหนาว ทหารจากกองพันพัฒนาสังกัดกองทัพบก 3 ได้เข้ามาให้ความรู้และสอนให้ชาวบ้านรู้จักวิธีการจัดทำ "ตู้เย็นข้างบ้าน" โดยการจัดสรรเนื้อที่ภายในบริเวณบ้านทำการปลูกพืชผักสวนครัวหลากหลายชนิดไว้รับประทานในครอบครัว การเลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ไว้กินไข่และกินเนื้อ เลี้ยงปลาไว้ในบ่อเล็กๆภายในบริเวณบ้าน มีการวางแผนจัดการเรื่องระบบน้ำ ทำประปาภูเขาเพื่อนำน้ำจากลำห้วยเข้ามาใช้ในหมู่บ้าน หน่วยงานสาธารณสุขก็เข้ามาให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องสุขอนามัย เช่นการทำอาหารให้สุกก่อนรับประทาน การทำส้มตำ การรักษาความสะอาดภายในที่พักอาศัย เป็นต้น ปัญหาเรื่องเศรษฐกิจและสังคมที่คนในเมืองหรือคนพื้นราบกำลังเผชิญอยู่ ไม่ว่าจะเป็นสภาวะ เงินฝืด เงินเฟ้อ หรือค่าเงินลอยตัว ไม่ได้มีผลกระทบต่อชุมชนเลย

ภาพ 17 การเลี้ยงหมูและไก่ไว้ในบริเวณบ้าน

ลีซอแห่งบ้านแพกแชนเป็นเผ่าพันธุ์ที่มีรูปร่างหน้าตาดี หน้าตาจะละม้ายคล้ายคลึงกับคนจีน รูปร่างลั่นทัด จมูกโด่ง ผิวขาว หญิงสาวในหมู่บ้านส่วนใหญ่หน้าตาสวยงาม กริยามารยาทเรียบร้อย ออกจะซื่อาย ในชีวิตประจำวันจะสื่อสารกันด้วยภาษาลีซอ (ไม่มีภาษาเขียน) แต่ก็สามารถพูดภาษาไทยได้ การแต่งกายยังคงรักษาวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมของเผ่าตนคือ ชายจะนุ่งกางเกงขากว้างสีสว่าง ส่วนหญิงใส่เสื้อปักลวดลายสวยงามสวมกางเกงขากว้างคล้ายผู้ชายไว้ข้างใน แต่จะสวมเอี๊ยมกระโปรงทับข้างนอก คาดเอวด้วยเข็มขัดผ้า สวมสนับน่องที่ทำด้วยผ้าสีดำ สวมหมวกมีลักษณะเป็นพู่ห้อยลงมาข้างหลัง เสื้อผ้าที่สวมใส่ทั้งชายหญิงจะมีสีสรรฉูดฉาดสดใส เช่นสีเขียวทองอ่อน สีฟ้าสว่าง สีแดง สีแสด เป็นต้น เครื่องประดับสำหรับหญิงสาวยังคงนิยมประเภทเครื่องเงิน หญิงสาวฐานะดีเท่านั้นที่จะมีเครื่องประดับสำหรับสวมใส่

ภาพ 18 การแต่งกายของหนูน้อยชาวลีซอ

"ประเพณีกินวอ" เป็นประเพณีสำคัญซึ่งยึดถือถ่ายทอดปฏิบัติสืบเนื่องกันมา เป็นประเพณีที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่า ประเพณีกินวอจะจัดขึ้นตรงกับวันตรุษจีน ซึ่งถือเป็นวันเฉลิมฉลองปีใหม่ ในตอนกลางคืนคนทั้งหมู่บ้านจะแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่าออกมา เดินรำในบริเวณลานเอนกประสงค์ของหมู่บ้าน รวมทั้งลานซึ่งบางบ้านจัดเอาไว้ โดยนำเอาต้นสน มาปักตอกแต่งไว้ตรงกลางลาน ต้นไม้นี้เรียกว่าเป็น "ต้นผี" คือเป็นที่ซึ่งจัดให้สำหรับบรรดาผีบรรพบุรุษ ผีบ้านผีเรือน มาชมการเดินรำของลูกหลาน "ต้นผี" จะเป็นศูนย์กลางเพื่อบังคับให้การเดินเป็นในลักษณะรอบวงกลม การเดินรำของชาวลีซอนี้เรียกว่าการเดิน "จะคี" จังหวะการเดินเกิดจากเครื่องดนตรีพื้นบ้าน 2 ชิ้น เรียกว่า "โฟโล" เป็นเครื่องเป่าลักษณะคล้ายแคนของทางภาคอีสาน และ "เซอเบอะ" ซึ่งเป็นเครื่องสายใช้ดีด ลักษณะคล้ายกับเครื่องดนตรีพื้นบ้านของล้านนา ที่เรียกว่า "ซึง" ขณะที่ให้จังหวะนักดนตรีก็จะร่วมเดินไปพร้อมกับคนอื่นๆ ระยะเวลาในการเต้นแต่ละแห่งจะถือเอาการจตุรูปเป็นการกำหนดเวลา ถ้ารูปหมดก็จะสิ้นสุดการเดินในลานนั้นๆ ขณะที่มีการเดิน เจ้าของบ้าน ก็จะนำเหล้าข้าวเหนียวมาเลี้ยง "เหล้าข้าวเหนียว" เป็นเหล้าที่ชาวบ้านผลิตเองโดยนำข้าวเหนียวที่ผลิตได้มาหมักจนได้ที่ หลังจากนั้นจะนำมากลั่นโดยการต้มให้ไอลความร้อนจากหม้อต้มระเหยขึ้นไปกระทบกับความเย็นของน้ำเย็นที่ใส่กระโถยขนาดใหญ่ไว้ข้างบน กลั่นเป็นหยดน้ำใสไหลหยดลงในขวดหรือภาชนะรองรับ บางแห่งจะใช้ข้าวโพดเป็นวัตถุดิบแทนโดยใช้วิธีการเดียวกัน ซึ่งจะเรียกว่า "เหล้าข้าวโพด" การเดินรำในพิธีกินวอนี้จะเริ่มเดินคืบแรกก่อนวัน

ตรุษจีนหนึ่งวัน เรียกว่าเป็นงานเฉลิมฉลองส่งท้ายปีเก่า ในวันตรุษจีนถือว่าเป็นการเริ่มต้นเพื่อต้อนรับปีใหม่ วันนี้ถือว่าเป็นงานใหญ่ จะมีการเตรียมข้าวปลาอาหารและเครื่องคัมไ้คอยต้อนรับแขกผู้มาเยือน ชาวลิซอเป็นชนเผ่าที่มีน้ำใจไมตรี จะมีการเชื้อเชิญให้แขกพักอยู่ในหมู่บ้าน ซึ่งอาจเป็นเพราะชุมชนตั้งอยู่ในที่ห่างไกล เส้นทางคมนาคมทุรกันดาร อีกทั้งแขกที่มาเยือนได้ดื่มเหล้าเข้าไปอาจทำให้ไม่ปลอดภัยในการเดินทางกลับ การเดิน "จะคี" จะดำเนินไปเป็นเวลา 15 วัน และในวันที่ 15 จะมีการเลี้ยงศาลเจ้าเมือง ซึ่งถือว่าเป็นการบวงสรวงเซ่นไหว้ผู้ที่คอยปกป้องคุ้มครองชนเผ่าให้อยู่อย่างสงบสุขร่มเย็น

อาหารที่ชาวบ้านจะทำได้รับประทานและเลี้ยงดูแขกผู้มาเยือนในพิธีกินวอ จะเป็นอาหารที่ทำจากเนื้อหมูเป็นส่วนใหญ่ โดยใช้วิธีการผัด ทอด หรือคั่ว ปิ้งรสแบบง่าย ๆ ด้วยพริกเกลือ หรือน้ำปลา อาหารส่วนใหญ่จะเป็นอาหารแห้ง รับประทานกับข้าวซ้อมมือที่ไม่ผ่านการขัดสีใดๆ ชาวบ้านจะกะเพาะเปลือกข้าวโดยการไ้วิธีตำ แล้วนำมาร่อนเอาเปลือกข้าวทิ้ง ขนมที่ใช้ในงานพิธีเรียกว่า "ข้าวปุก" เป็นขนมที่ทำจากข้าวเหนียว โดยการนึ่งข้าวเหนียวให้สุก แล้วนำมาคลุกเคล้ากับงาดำหรืองาขาวแล้วตำด้วยครกจนมีความเหนียว หลังจากนั้นนำมาทำเป็นแผ่นหนาประมาณ 1 เซนติเมตร นำไปทอดในน้ำมันร้อนๆ ให้ข้างนอกเหลืองกรอบ ถ้ารับประทานข้าวปุกคู่กับเนื้อหมูคั่วให้สุกแห้งๆ รสชาติจะอร่อยมาก

ภาพ 19 อาหารที่ชาวลิซอใช้เลี้ยงแขกในพิธีกินวอ

"ประเพณีกินวอเกี่ยวข้องกับการเลือกคู่ครอง" มนัส เลย์ปา อายุ 28 ปี คนรุ่นใหม่อีกคนหนึ่งที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้ใหญ่บ้านแปกแซม ได้เล่าให้ฟังถึงความเกี่ยวข้องด้านการเลือกคู่ครองของชาวลีซอกับประเพณีกินวอว่า พิธีกินวอเป็นการเปิดโอกาสให้คนหนุ่มสาวมีโอกาสได้รู้จักพบปะกันอย่างอิสระ โดยในขณะที่มีการเดินรำถ้าหนุ่มถูกใจหรือชอบพอสาวคนไหนก็จะเข้าไปเต้นรำด้วย การเต้นรำจะมีการจับมือในลักษณะใช้มือของทั้งสองฝ่ายประสานกัน เป็นแถวๆ ละ 5-7 คน ตามขนาดความกว้างของลานเต้น และเดินไปรอบๆ วงกลม ในระหว่างที่เต้นก็จะมีการทำความรู้จักเกี่ยวพาราสักกัน เมื่อถูกใจกันทั้งสองฝ่าย หนุ่มสาวก็จะปลีกตัวออกจากวงเต้นรำ และพากันหายไปโน้ปา เป็นเวลา 3 - 5 วัน โดยพ่อแม่ของฝ่ายหญิงจะยังไม่ทราบว่าลูกสาวของตนหายไปกับใคร ญาติพี่น้องหรือเพื่อนสนิทของฝ่ายชายจะเป็นผู้แอบส่งข้าวปลาอาหารให้ ขณะที่ทั้งสองคนใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในป่า หลังจากนั้นญาติหรือพ่อแม่ของฝ่ายชายก็จะมาแจ้งให้พ่อแม่ฝ่ายหญิงทราบว่า บุตรสาวของเขาไม่ได้หายไปไหน แต่ไปอยู่กับบุตรชายของตน เมื่อแจ้งให้ทราบแล้วหนุ่มสาวทั้งคู่ก็จะออกจากปามากราบไหว้พ่อแม่ฝ่ายหญิงและมีการมอบสินสอดทองหมั้นให้แก่ฝ่ายหญิงและจัดงานแต่งงานอย่างเป็นทางการ ซึ่งค่าใช้จ่ายฝ่ายชายจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบทั้งหมด กรณีที่ฝ่ายชายมีฐานะยากจนไม่มีเงินสินสอด ก็จะใช้วิธีการที่เรียกว่า "ขึ้นเขย" โดยชายจะต้องอยู่ทำงานชดใช้ให้กับครอบครัวของฝ่ายหญิงเป็นเวลา 1-3 ปี ถึงจะเป็นอิสระ (ชาวลีซอไม่อนุญาตให้คนที่มิมีนามสกุลเดียวกันแต่งงานกัน)

จากวิธีการเลือกคู่ครองดังกล่าวจะเห็นว่าประเพณีกินวอนอกจากจะเป็นการสังสรรค์เฉลิมฉลองปีใหม่อีกแล้ว ยังเป็นช่วงเวลาของการเลือกคู่ของหนุ่มสาวเพื่อการสืบทอดและดำรงเผ่าพันธุ์ การเต้นรำตอนกลางคืนที่มีระยะเวลาต่อเนื่องถึง 15 วัน เป็นการเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวได้ใช้เวลาในการทำความรู้จักสนิทสนมกันก่อนที่จะตัดสินใจเลือกเป็นคู่ครอง หญิงในสังคมลีซอค่อนข้างจะเป็นฝ่ายที่เสียเปรียบชายอยู่มากเช่น กรณีที่หายไปอยู่ด้วยกันในป่าแล้วแต่พ่อแม่ฝ่ายหญิงไม่ชอบและไม่ยอมรับฝ่ายชาย ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นถือว่าเลิกแล้วต่อกันโดยฝ่ายชายไม่ต้องรับผิดชอบใดๆทั้งสิ้น หรือกรณีที่เกิดการหย่าร้างด้วยเหตุใดๆ และหญิงลีซอนั้นต้องการมีคู่ครองคนใหม่ ชายคนใหม่จะต้องนำเงินส่วนหนึ่งไปมอบให้คนที่เคยเป็นสามีของหญิงคนนั้นก่อน จึงจะสามารถเป็นคู่ครองกันโดยถูกต้อง

บ้านลีซอแปกแซม เป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งที่ยังคงดำรงไว้ซึ่งวิถีชีวิตตามแบบอย่างดั้งเดิม ประกอบกับสภาพภูมิทัศน์ที่ดึงดูดของหมู่บ้านที่มีบรรยากาศของความสงบ สวยงาม เหมาะสำหรับการพัฒนาให้เป็นจุดท่องเที่ยวอีกจุดหนึ่งในลักษณะของท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิต

การพักในลักษณะของโฮมสเตย์ (Homestay) จะทำให้นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสได้ถึงความเป็นจริงของชีวิตและวัฒนธรรมที่งดงามน่าประทับใจของชาวลีซอแห่งบ้านแปกแซม

กระเหรี่ยงบ้านแม่แพม

"กระเหรี่ยง" เป็นชนชาติอีกรกลุ่มหนึ่งที่มีการดำรงเผ่าพันธุ์สืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีต่อเนื่องกันมาอย่างยาวนาน แต่เดิมชนชาติกระเหรี่ยงอาศัยอยู่บริเวณต้นน้ำสาละวิน และอพยพเข้าไปในเมียนมาร์ เป็นชนกลุ่มน้อยอีกรกลุ่มหนึ่งในบรรดาหลายกลุ่มที่เรียกรังความ เป็นอิสระภาพจากการปกครองของเมียนมาร์ และมีการสู้รบกันเรื่อยมา ชาวกระเหรี่ยงเป็นชน ชาติที่รักความสงบเมื่อมีปัญหาเรื่องสงคราม คนส่วนหนึ่งจึงอพยพเข้าสู่ประเทศไทยและเคลื่อน ย้ายที่อยู่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนไทยทางภาคเหนือ

ยศ สันตสมบัติ (2544 : 73) ได้ศึกษาไว้ว่ากระเหรี่ยงแบ่งออกโดยยึดตามหลัก ภาษาศาสตร์ เป็น 4 กลุ่มใหญ่ คือ

1. กระเหรี่ยงสกอร์ (Sagw) เป็นกลุ่มกระเหรี่ยงที่มีจำนวนมากที่สุด อาศัยอยู่ ทั่วไปในภาคเหนือตอนบนเรียกตัวเองว่า "จกอ" แต่คนไทยในภาคเหนือจะเรียกว่า ยาง ยางกะเลอ หรือยางขาว
2. กระเหรี่ยงโป (Pwo) อาศัยอยู่แถบอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และที่อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้ยังมีอยู่ที่จังหวัดลำพูน แพร่ อุทัยธานี และ กาญจนบุรี กระเหรี่ยงโปจะเรียกตัวเองว่า พล่อ หรือ โพล่ง คนไทยจะเรียกพวกเขาว่า ยาง เต้าเต้
3. กระเหรี่ยงคยา (Kyah) อาศัยอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน กลุ่มนี้ คนไทยจะเรียกว่า ยางแดง
4. กระเหรี่ยงตองสู (Tongsue) อาศัยอยู่เฉพาะในเขตอำเภอเมือง จังหวัด แม่ฮ่องสอนเช่นกัน

บ้านแม่แพม เป็นหมู่บ้านกระเหรี่ยงขาว หรือกระเหรี่ยงสกอร์ เป็นหมู่บ้านที่ยังคง สภาพความเป็นธรรมชาติที่เรียบง่าย สวยงาม มีสมาชิกในหมู่บ้านทั้งสิ้นจำนวน 67 ครัวเรือน จำนวน 680 คน ที่ตั้งของชุมชนอยู่ห่างจากตัวอำเภอเวียงแหงประมาณ 6 กิโลเมตร โดยใช้เส้นทางรองซึ่งแยกจากเส้นทางหลักคือ ถนนสายแม่จาง - เชียงหลวง ที่บ้านป่าไผ่ ลักษณะเส้นทาง เป็นถนนดินแดง ระยะทาง 5 กิโลเมตร การเข้าถึงแม้ว่าจะไม่ค่อยสะดวก แต่ก็ไม่ลำบากนัก เพราะเป็นทางราบไม่ใช่ทางขึ้นเขา

ภาพ 20 สภาพโดยรอบหมู่บ้านกระเหรี่ยงสกอรีแม่แพม

ภาพ 21 สภาพถนนภายในหมู่บ้านกระเหรี่ยงสกอรีแม่แพม

ผัด อุมะ อายุ 35 ปี ราษฎรบ้านแม่แพมซึ่งเคยเป็นอดีตผู้ใหญ่บ้าน ได้เล่าให้ฟังว่า แต่เดิมกระเหรี่ยงบ้านแม่แพม อาศัยอยู่ที่ "แม่ฮ่องจู้" ประชากรชาวกระเหรี่ยงที่มาอยู่รวมกันนี้ส่วนหนึ่งอพยพมาจากอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน และอีกส่วนหนึ่งอพยพมาจากบ้านแม่แตะ อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งปัจจุบันคือหมู่บ้านลิซอแม่แตะ แต่เดิมอาชีพของชาวกระเหรี่ยงคือการล่าสัตว์และการหาของป่า และมีคนกลุ่มหนึ่งได้เข้าไปหาของป่าและล่าสัตว์ในบริเวณที่เป็นหมู่บ้านแม่แพมปัจจุบัน และพบว่าสภาพพื้นที่แห่งนี้เป็นที่ราบผืนใหญ่ มีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ และยังมีแม่น้ำแพมไหลผ่าน จึงได้ชวนกันอพยพโยกย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณห่างจากหมู่บ้านแม่แพมปัจจุบันประมาณ 1 กิโลเมตร (จุดที่มีวัดร้างอยู่ในปัจจุบัน) ต่อมาเกิดอุบัติเหตุโรคระบาด ผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมาก จึงได้ทำการอพยพโยกย้ายอีกครั้งเข้ามาอยู่ ณ ที่ตั้งของบ้านแม่แพมในปัจจุบัน ซึ่งจนถึงขณะนี้เป็นเวลาร่วมร้อยปีผ่านมาแล้ว

กระเหรี่ยงบ้านแม่แพม เป็นชนอีกกลุ่มหนึ่งที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับธรรมชาติ อาชีพหลักของคนในชุมชนคือการทำนา ซึ่งเป็นลักษณะของนาดำ ทำปีละ 1 ครั้ง เพื่อเก็บข้าวใส่ยุ้งฉางไว้รับประทานตลอดปี อาชีพรองคือ การทำปลูกข้าวไร่ การเลี้ยงสัตว์ ประเภควัว ควาย หมู และไก่ ซึ่งเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้กับครอบครัวดีพอสมควร นอกจากนั้นก็จะมีอาชีพอื่นๆ เช่นการหาของป่า ผู้หญิงชาวกระเหรี่ยงทุกคนจะถูกสอนให้ทอผ้าเป็น เพื่อทอไว้ใช้กันเองภายในบ้าน โดยใช้เครื่องทอซึ่งผลิตจากวัสดุง่ายๆ ไม่สลับซับซ้อน ปัจจุบันมีการทอเพื่อจำหน่ายให้กับบุคคลที่สนใจ ราคาไม่แพงนัก โดยด้ายที่นำมาทอผ้าจะเป็นด้ายที่ซื้อมาจากในเมือง

ลักษณะการสร้างบ้านเรือนของชาวกระเหรี่ยงสกอร์ แต่ก่อนจะปลูกบ้านที่มุงหลังคาด้วยใบตองตึง ตัวเรือนทำด้วยไม้ไผ่ ได้ถุนยกขึ้นสูงเพื่อเลี้ยงหมูไว้ใต้ถุนบ้าน แต่ปัจจุบันวัฒนธรรมของคนเมืองได้เข้าไปมีอิทธิพลมากขึ้น ลักษณะของบ้านเรือนจึงเปลี่ยนไปโดยสร้างเป็นเรือนไม้เนื้อแข็งอย่างถาวร แต่ก็มักจะยกได้ถุนให้สูงขึ้น ทำเป็นที่ตากผ้า หรือเก็บสิ่งของต่างๆ การจัดบ้านเรือนถูกสุขลักษณะมากขึ้นโดยไม่นำหมูมาเลี้ยงใต้ถุนบ้าน แต่จะมัดไว้กับเสาได้ยั้งข้าว ลูกหมูตัวเล็กๆ จะมีอิสระในการเดินไปมาในหมู่บ้าน เช่นเดียวกันกับไก่ ที่จะปล่อยให้เป็นอิสระหากินเองภายในหมู่บ้าน แต่จะทำเล้าไว้ให้นอนหรือพักไข่ วัว และควาย จะมีโรงเรือนให้อยู่ ไม่มีรั้วกัน แต่จะผูกไว้ที่เสาแต่ละต้นของโรงเรือน ข้างบนโรงเรือนจะเป็นที่เก็บฟางข้าวไว้ให้ วัว ควาย กิน ในฤดูแล้งซึ่งไม่มีหญ้าสดให้กิน ในตอนกลางวันจะต้อนวัว ควาย ให้ไปหากินในทุ่งนานอกฤดูทำนา และตอนเย็นจะต้อนกลับมาบ้านผูกไว้กับเสาโรงเรือน

ภาพ 22 การเลี้ยงสัตว์โดยปล่อยหากินอย่างอิสระในบริเวณที่ทำกินรอบหมู่บ้าน

ลักษณะการแต่งกายของชาวกระเหรี่ยง ถ้าเป็นหญิงสาวที่ยังไม่ได้แต่งงาน จะสวมชุดผ้าทอสีขาวตัดเย็บเป็นรูปทรงกระสอบยาวกรอมเท้า แต่งสีสรรด้วยด้ายสีสดใส เช่นสีแดง สีเขียว สีเหลือง แต่ผู้หญิงที่แต่งงานแล้วจะสวมเสื้อครึ่งท่อน ด้านบนเป็นสีดำ ด้านล่างเป็นสีแดง สด ปักลวดลายตกแต่งด้วยลูกเดือยสีขาว สวมผ้าถุงยาวสีแดง ถ้าเป็นคนที่มียาญก็จะนิยมใช้ผ้าโพกศีรษะไว้ ส่วนกระเหรี่ยงผู้ชายจะสวมเสื้อทอสีแดง และมักจะสะพายย่ามทอสีแดงหรือสีขาว ปัจจุบันชาวกระเหรี่ยง จะแต่งตัวประจำเผ่าตนเองทุกคน เฉพาะในกรณีที่มีงานบุญงานกุศลเท่านั้น ในการใช้ชีวิตประจำวันจริงๆ จะมีเพียงผู้สูงอายุเท่านั้นที่ยังคงสวมใส่เสื้อผ้าแบบเดิมอยู่ทุกคน คนหนุ่มสาวในหมู่บ้านให้เหตุผลว่าที่ไม่ใส่เพราะอากาศร้อน และเสื้อทอจะค่อนข้างหนา อีกประการหนึ่งเสื้อผ้าต่างๆไปตามแบบคนเมือง (คนไทย) ราคาถูกกว่า ใส่แล้วเย็นสบายกว่า

ภาพ 23 การแต่งกายของหญิงสูงอายุชาวกระเหรี่ยง

กระเหรี่ยงมีภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตนเอง คนหนุ่มสาวทุกคนเข้าใจและสามารถสื่อสารภาษาไทยได้เป็นอย่างดี ยกเว้นผู้สูงอายุที่จะฟังภาษาไทยไม่ค่อยเข้าใจ ปัจจุบันยังคงมีการสอนภาษากระเหรี่ยง (ภาษาเขียน) โดยทำการสอนที่วัดแม่แพม เพื่อเป็นการอนุรักษ์ภาษาของชนเผ่าเอาไว้ ชาวกระเหรี่ยงนับถือพุทธศาสนา และมีส่วนหนึ่งนับถือศาสนาคริสต์ ในหมู่บ้านมีวัดของศาสนาพุทธ แต่ไม่มีโบสถ์ของคริสต์ ผู้ที่นับถือคริสต์จะไปเข้าโบสถ์ที่บ้านกระเหรี่ยงแม่หาด ชาวกระเหรี่ยงมีความเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนามาก ในวันสำคัญ ทางศาสนา จะพากันไปทำบุญที่วัดโดยพร้อมเพรียงกันทุกๆ ครั้ง นอกจากนี้สิ่งที่ชาวกระเหรี่ยง นับถือและเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ อีกอย่างหนึ่งคือ "การนับถือผี" ในพิธีกรรมต่างๆ มักจะมีเรื่อง ของการเซ่นไหว้ผีเข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ หมอผี จึงนับว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมากคนหนึ่งในหมู่บ้าน ปัจจุบันหมอผีประจำหมู่บ้านแม่แพม คือ พ่อเฒ่าจ่อซ่า อายุ 97 ปี การเป็นหมอผีไม่ได้มาจากการสมัคร หรือ การคัดเลือก แต่จะมาจากการสืบทอดทางทายาท เมื่อหมอผีเสียชีวิต บุตรชายต้องเป็นหมอผีแทน หรือถ้าไม่มีบุตรชายตรงก็ต้องเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวพันทางสายเลือด

ประเพณีสำคัญของชาวกระเหรี่ยงบ้านแม่แพมได้แก่

- ประเพณีขึ้นศาลเจ้าเมือง จะทำปีละ 2 ครั้งคือ ครั้งแรกก่อนฤดูการทำนา เพื่อเป็นการบวงสรวงให้พืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ ครั้งที่สอง คือก่อนฤดูการเกี่ยวข้าว ซึ่งถือว่าเป็นการขอบคุณที่ทำให้ผลผลิตได้ผล ไม่เสียหาย หรือเกิดภัยพิบัติจนถึงฤดูเก็บเกี่ยว ข้าวถือว่าเป็นพืชที่มีความสำคัญมากต่อชีวิตของชาวกระเหรี่ยง เพราะถ้าการทำนาได้ผลดี ก็จะทำให้สามารถมีข้าวเก็บไว้รับประทานตลอดทั้งปี ไม่อดอยาก งานขึ้นศาลเจ้าเมืองจะทำโดยหมอผีเป็นผู้กำหนดวัน และหลังจากนั้นชาวบ้านทุกๆ ครัวเรือนจะนำไก่ต้มมารวมกันที่ศาลเจ้าเมือง เรือนละ 1 ตัว เพื่อทำพิธีบวงสรวงต่อศาลเจ้าเมืองซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของหมู่บ้าน

- ประเพณีกินจี มีขึ้นประมาณต้นเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี หมอผีจะเป็นผู้กำหนดวันที่แน่นอนอีกครั้งในแต่ละปี พิธีนี้จะมีต่อเนื่องกันเป็นเวลา 3 วัน เป็นการนำไก่และเหล้า มาทำการบวงสรวงผี และผูกข้อมือเพื่อให้อยู่ร่มเย็นเป็นสุข ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ อุบัติเหตุเภทภัยทั้งปวง ในพิธีกินจีนี้จะมีการแต่งกายประจำเผ่า และเดินรำโดยใช้ "ซิง" เป็นเครื่องดนตรีประกอบให้จังหวะพร้อมกับขับร้องเพลงพื้นบ้านเป็นภาษากระเหรี่ยง การทำพิธีจะเริ่มจากบ้านของหมอผีบ้านของผู้ใหญ่บ้าน และย้ายไปตามบ้านต่างๆ จนครบทั้งหมู่บ้าน

สถานีสาริตและถ่ายทอดการเกษตร ป่าไม้ สิ่งแวดล้อม ตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระบรมราชินีนาถ

สถานีสาริตและถ่ายทอดการเกษตร ป่าไม้ สิ่งแวดล้อม ตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ เป็นโครงการหลวงอีกแห่งหนึ่งที่จัดตั้งขึ้นตามแนวพระราชดำริโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการพัฒนาการใช้ที่ดินของชุมชนบนที่สูง ส่งเสริมให้ชาวเขาในพื้นที่รู้จักวิธีการทำการเกษตรที่ถูกต้องและเหมาะสมกับลักษณะพื้นที่ เพื่อลดปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าอันเป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำลำธารหล่อเลี้ยงชีวิตของผู้คนและที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า สถานที่ตั้งของสถานี อยู่ห่างจากบ้านเปียงหลวง 11 กิโลเมตร และห่างจากหมู่บ้านลีซอแปกแซม 2 กิโลเมตร การเข้าถึงใช้เส้นทางเดียวกันกับการเข้าสู่หมู่บ้านลีซอแปกแซม พาหนะที่เหมาะสมคือรถยนต์ประเภทขับเคลื่อนสี่ล้อ (Four Wheels Drive)

สภาพภูมิทัศน์เป็นภูเขาสลับซับซ้อน อากาศค่อนข้างเย็นและมีลมพัดตลอดเวลาทางสถานี ได้ทำการปรับพื้นที่เพื่อทำการทดลองและสาธิตการปลูกพืชเมืองหนาว ในลักษณะของผักปลอดสารพิษ เช่น ผักสลัด ผักกาดหอม กระหล่ำปลม บล็อกเคอรี่ แครอท และอื่นๆ พื้นที่อีกส่วนหนึ่งถูกจัดสรรเพื่อใช้เป็นสถานที่เลี้ยงแกะและไก่ซึ่งฟ้าซึ่งเป็นไก่พันธุ์พื้นเมืองมีลักษณะเด่นคือหางชี้ขึ้นข้างบนแตกต่างจากไก่ในพื้นที่อื่นๆ อีกส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่ใช้ปลูกต้นกัญชง เพื่อนำเส้นใยมาทำเป็นผืนผ้า เรียกว่า "ผ้าใยกัญชง" ซึ่งต้องอาศัยขั้นตอนและเทคนิควิธีการทำที่สลับซับซ้อนกว่าที่จะเปลี่ยนจากเส้นใยมาเป็นเส้นด้ายเพื่อทอเป็นผืนผ้า พื้นที่บริเวณสถานี จะมีไม้ดอกไม้ประดับของเขตหนาวออกดอกสวยงาม มีพลับพลาที่ประทับสำหรับสมเด็จพระบรมราชินีนาถ และราชวงศ์ ซึ่งสร้างจากวัสดุประเภทไม้ทั้งหมด หลังคามุงด้วยจาก ลักษณะโปร่ง สวยงามสอดคล้องกับลักษณะภูมิทัศน์ ภายในสถานี จะมีเรือนพักของเจ้าหน้าที่ และเรือนพักรับรองสำหรับแขกผู้มาเยือน

ในสถานี จะอาศัยพลังงานแสงสว่างจากเครื่องปั่นไฟ มีระบบประปาภูเขาผันน้ำจากลำห้วยเข้ามาเก็บในถังขนาดใหญ่เพื่อจ่ายไปยังเรือนพักและใช้สำหรับการเกษตรภายในสถานี ผลิตผลด้านการเกษตรที่ทำการทดลองปลูก จะนำมาจำหน่ายให้กับผู้ที่สนใจ โดยไม่ได้เน้นในเชิงธุรกิจ แต่จะเป็นในลักษณะของโครงการสาธิต หรือโครงการนำร่อง

ภาพ 24 สภาพทิวทัศน์ภายในสถานีสาธิตฯ

ภาพ 25 พลับพลาที่ประทับของสมเด็จพระบรมราชินีนาถและพระราชวงศ์

จุดเด่นของสถานีฯ ในมุมมองที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว คือ

1. ทศนียภาพของพื้นที่ ซึ่งมีความสวยงามเป็นลักษณะของภูเขาสูงสลับซับซ้อน สภาพป่ายังคงเหลือความอุดมสมบูรณ์อยู่มากจะเห็นได้จากการที่พบสัตว์ป่าเช่นกระท่าย กระรอก และไก่ป่าวิ่งผ่านถนนระหว่างที่ขับรถตอนกลางคืน ประกอบกับลักษณะอากาศบนดอยสูงที่บริสุทธิ์ ปราศจากมลภาวะใดๆ และค่อนข้างจะหนาวเย็นตลอดทั้งปี
2. เป็นพื้นที่สำหรับทดลอง สานิต เผยแพร่ การปลูกพืชผัก ไม้ดอกไม้ประดับ เมืองหนาว โดยสถานีฯ จะจ้างคนงานซึ่งเป็นชาวเขาเผ่าลีซอเข้ามาทำงาน นักท่องเที่ยวจะได้รับความรู้ และมีโอกาสชมวิธีการผลิต การดูแลรักษา ผลผลิตเหล่านั้นด้วย
3. จากสภาพอากาศที่ค่อนข้างหนาวเย็น เหมาะสมในการเลี้ยงสัตว์เมืองหนาว ทางสถานีฯ จึงได้นำแกะสายพันธุ์บอล เป็นสายพันธุ์ผสมจากประเทศนิวซีแลนด์มาเลี้ยงเพื่อทำการขยายพันธุ์และส่งเสริมให้ชาวเขาในบริเวณนี้เลี้ยงแกะ ซึ่งเป็นโครงการนำร่องที่น่าสนใจมาก นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมสถานีฯ แห่งนี้ก็มีโอกาสได้เห็นฝูงแกะ โดยไม่ต้องเดินทางไปชมถึงต่างประเทศ
4. การปลูกต้นกล้วยเพื่อนำเส้นใยมาทำเป็นเส้นด้ายทอเป็นผ้าใยกล้วย ซึ่งเป็นผ้าพื้นเมืองที่ค่อนข้างหายาก เนื่องจากกรรมวิธีการทำที่ค่อนข้างสลับซับซ้อน
5. จุดที่ตั้งของสถานีอยู่ห่างจากหมู่บ้านลีซอแปกแซม ประมาณ 2 กิโลเมตร นักท่องเที่ยวสามารถไปชมสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขาเผ่าลีซอ ซึ่งยังคงสภาพความเป็นธรรมชาติของวิถีชีวิตดั้งเดิม
6. ในสถานีมีเรือนพักสำหรับผู้มาเยือน และมีบริเวณที่เหมาะสมสำหรับการกางเต็นท์ เพื่อให้ได้สัมผัสบรรยากาศของขุนเขาได้อย่างเต็มที่ มีห้องน้ำ น้ำประปาภูเขา และไฟฟ้า รวมทั้งยังมีโอกาสได้รับประทานอาหารที่ประกอบจากผักเมืองหนาว ที่ปราศจากสารพิษ

จากจุดเด่นของสถานีฯ ดังกล่าวจะเห็นได้ว่ามีจุดดึงดูดความสนใจทั้งด้านของการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Natural Tourism) ทางวัฒนธรรม (Cultural Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Ago Tourism) มีสาธารณูปโภคเบื้องต้นพอสมควร เส้นทางเข้าถึงแม้ว่าจะค่อนข้างลำบาก แต่ก็จะได้บรรยากาศของป่าเขาลำเนาไพรและความตื่นเต้นในการเดินทางเป็นการชดเชย จึงถือได้ว่าสถานีสานิตและถ่ายทอดการเกษตร ป่าไม้ สิ่งแวดล้อม ตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เป็นอีกสถานที่หนึ่งที่จะพิจารณาให้รวมไว้ในเส้นทางท่องเที่ยว

ภาพ 26 แกะสายพันธุ์บด ที่เลี้ยงภายในสถานีฯ

วัดพระบรมธาตุแสนไห

พระบรมธาตุแสนไห เป็นปูชนียสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เก่าแก่เป็นลึงยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนในอำเภอเวียงแหงมาแต่โบราณกาล ไม่ค้นพบประวัติในการสร้างว่ามีขึ้นตั้งแต่เมื่อใด พระบรมธาตุแสนไห ตั้งอยู่บ้านปางป๋อ หมู่ที่ 4 ตำบลแสนไห อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่บนเนินเขาริมฝั่งตะวันออกของแม่น้ำแตง องค์พระเจดีย์เป็นสถาปัตยกรรมผสมผสานระหว่างเมียนมาร์กับล้านนา มีรูปทรงเป็นฐานแปดเหลี่ยม องค์พระธาตุปิดทองจังโกหุ้มทั้งองค์ เป็นสีทองงามสง่า

ภาพ 27 พระบรมธาตุแสนไห พระธาตุศักดิ์สิทธิ์คู่เมืองเวียงแหง เป็นองค์พระธาตุศิลปะผสมผสานระหว่างล้านนาและเมียนมาร์

จากหนังสืออนุสรณ์สถานของพระบรมธาตุแสนไห (2541) ได้กล่าวถึงประเภทของพระเจดีย์ในบาลีคัมภีร์อรรถกถา ฎีกา แสดงไว้ว่ามีอยู่ 4 ประเภทคือ

- ธาตุเจดีย์ คือเจดีย์ที่บรรจุพระบรมธาตุของพระพุทธองค์
- บริโภคเจดีย์ คือเจดีย์ที่บรรจุพุทธบริโภค ได้แก่บาตร จีวร และบริวารพิเศษ เช่น ธรรมกรก

- ธรรมเจดีย์ คือเจดีย์ที่บรรจุธรรม คือพระไตรปิฎก
- อุเทสิกเจดีย์ คือเจดีย์ที่สร้างประดิษฐานไว้เป็นปูชนียสถาน เพื่อเป็นเครื่องเตือนสติให้ระลึกถึงพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระบรมธาตุแสนไห เป็นพระเจดีย์ที่บรรจุพระทนต์ (เขี้ยว) ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงจัดอยู่ในประเภทของพระธาตุเจดีย์ และคาดว่าน่าจะเป็นแห่งเดียวในประเทศไทย ที่มีพระธาตุเจดีย์บรรจุพระทนต์ของพระพุทธเจ้า

จากตำนานที่เล่าสืบต่อกันมาเกี่ยวกับพระบรมธาตุแสนไห ได้กล่าวเอาไว้ว่าในสมัยพุทธกาลพระพุทธองค์ได้เสด็จพร้อมด้วยพระอานนท์ สุสุวรรณภุณเฑาะพินิจเพื่อจาริกสั่งสอนโปรดสรรพสัตว์ผ่านเมืองใหญ่น้อยต่างๆ เรื่อยมา จนมาถึงเมืองหนึ่งซึ่งมีผู้คนอยู่มากพอเหมาะสมควรกับการเผยแผ่พระธรรม พระพุทธองค์ทรงประทับยืนอยู่บนเนินเขาสูงหนึ่งที่มีทัศนียภาพงดงามท่ามกลางธรรมชาติ เป็นสถานที่เงียบวิเวกวังเวง เหมาะแก่การบำเพ็ญสมณธรรม เบื้องล่างของเนินเขามีธารน้ำไหลผ่าน พระพุทธองค์จึงได้ตัดสินใจประทับแรม ณ สถานที่แห่งนั้น รุ่งเช้าของวันใหม่ชาวกระเหรี่ยงได้นำข้าวปลาอาหารและแตงโมผลหนึ่งไปถวาย พระอานนท์ได้นำแตงโมผลนั้นไปผ่าเป็นซีกๆ และได้ทิ้งเปลือกกลิ้งลอยในลำธารที่ไหลผ่าน นับจากนั้นมาลำธารสายนั้นจึงได้ชื่อเรียกว่า "แม่น้ำแตง" ซึ่งเป็นเส้นเลือดใหญ่ที่หล่อเลี้ยงชีวิตของชาวเวียงแห่งมาจนปัจจุบัน เมื่อพระอานนท์ได้นำแตงโมไปถวายพร้อมอาหาร ขณะที่พระพุทธองค์กำลังเสวยอยู่นั้นพระทนต์ (เขี้ยว) ได้กระเเทาะออก คำว่ากระเเทาะในภาษาท้องถิ่นเรียกว่า "แหง" พระพุทธองค์จึงได้มอบ พระทนต์ที่กระเเทาะนั้นให้แก่อุบาสกอุบาสิกาชาวกระเหรี่ยงเพื่อเป็นทาน (ทานเขี้ยวแหง) ต่อมาเมืองแห่งนี้จึงได้ชื่อว่า "เมืองแหง" พระทนต์ที่กระเเทาะนั้นได้ถูกนำไปบรรจุถือเป็นสถูปไว้บนเนินเขาแห่งนั้น ซึ่งเป็นสถานที่ประดิษฐานพระบรมธาตุแสนไหในปัจจุบัน จากนั้นพระพุทธองค์กับพระอานนท์ก็ได้เสด็จจาริกต่อไป พอตอนกลางคืนพระบรมธาตุได้แสดงปาฏิหาริย์ขึ้น โดยมีรัศมีแผ่สว่างทั่วบริเวณนั้น ชาวกระเหรี่ยงจึงได้นำความไปทูลพระยาเจตบุตรเจ้าเมือง พระยาเจตบุตรจึงได้พาบริวารไปนมัสการกราบไหว้สักการะ และตั้งจิตอธิษฐานขอชมปาฏิหาริย์อีกครั้งหนึ่ง พอตอนกลางคืนพระบรมธาตุก็เกิดปาฏิหาริย์เช่นเดิม มีรัศมีรุ่งโรจน์สว่างไสวเป็นเวลาพอประมาณ แล้วลงสู่ที่เดิม พระยาเจตบุตรเห็นเช่นนั้นก็เกิดความเลื่อมใสศรัทธา จึงได้ประกาศให้ประชาชนในเมืองนั้นร่วมกันสร้างพระบรมธาตุขึ้น สิ่งก่อสร้างขึ้นพร้อมกันในครั้งนั้นคือ ศาลา 2 หลัง หลังหนึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ อีกหลังอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ พระวิหารอยู่ทางทิศตะวันออก มีบันไดขึ้นลง 2 แห่ง คือทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และอีกแห่งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอุโบสถสังฆาวาส อยู่ทิศตะวันออกเฉียงเหนือและทิศตะวันออกของพระบรมธาตุ มีการสร้างกำแพงล้อม

รอบพระบรมธาตุ พระวิหาร ศาลา ทั้งหมด ตามตำนานได้เล่าสืบกันมาว่าภายใต้เขาที่ประดิษฐานพระบรมธาตุมีถ้ำ ซึ่งมีทรัพย์สินอันมีค่านับประมาณมูลค่าได้ถึงแสนไห พระบรมธาตุแห่งนี้จึงได้ชื่อว่าพระบรมธาตุแสนไห เมื่อทำการสร้างเสร็จได้มีการจัดงานเฉลิมฉลองอย่างเอิกเกริกเป็นเวลาเจ็ดวันเจ็ดคืน และได้ถวายทานไว้ในบวรพุทธศาสนาในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 6 เหนือ และนับแต่นั้นมาก็ได้ยึดถือเอาวันดังกล่าวเป็นประเพณีนมัสการสงฆ์พระบรมธาตุแสนไห เป็นประจำทุกปีสืบเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบัน

การบูรณะปฏิสังขรณ์พระบรมธาตุแสนไหได้กระทำขึ้นอีก 3 ครั้ง โดยยึดการรักษารูปแบบของเดิมไว้ คือ

การบูรณะครั้งที่ 1 (ในยุคของพ่อเมือง)

ในยุคที่พุทธศาสนากำลังรุ่งเรือง ยุคนั้นมี พระลือ เป็นบุตรของนางคำเอ๋ย ซึ่งเป็นสามัญชน ได้ขึ้นมามีอำนาจปกครองเมืองแหง พระลือเป็นคนที่มีความประพฤตินอกกรอบนอกรอย ไม่อยู่ในทศพิธราชธรรม มัวเมาในอบายมุข ไม่สนใจทุกข์สุขของประชาชน และการทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา บ้านเมืองเกิดกฏิลยุค มีการปล้น ฆ่า ลักขโมย ขาดความสมัครสมานสามัคคี แบ่งเป็นก๊กต่างๆ ได้แก่ ก๊กปางควาย ก๊กส่วยต้องสะอุม ก๊กกรุงสกลาน ก๊กกำแพง ก๊กขามป้อม ก๊กเจียงผกี้ ก๊กม่วงจุม มีการรบราฆ่าฟันกันระหว่างก๊กต่างๆ เพื่อช่วงชิงความเป็นใหญ่ บรรดาผู้คนที่ยรักสงบ ทำมาหากินสุจริตต่างพากันอพยพโยกย้ายไปอยู่ที่อื่น ทำให้บ้านเรือน วัดวาอาราม ปูชนียสถานต่างๆ รวมทั้งองค์พระธาตุแสนไห ถูกทอดทิ้งให้รกร้างว่างเปล่า หลังจากช้านั้น "ส่วยแวง" ได้ตั้งตนขึ้นมาเป็นหัวหน้า ทำการหยาบฆ่า ปล้นสดมภ์ ลักขโมย ทุจริตอาชญากรรมผู้อื่น สร้างความเดือดร้อนและหวาดผวแก่ผู้คนเป็นอย่างมาก

ต่อมามีคนไทยใหญ่ (ไต) ผู้หนึ่งได้เดินทางมาจากเมืองปัน ในรัฐฉานของสหภาพเมียนมาร์ (พม่า) ชื่อ "นายเหง ชาววา" ได้เดินทางผ่านมาเพื่อแสวงที่ทำกินหากพบว่าพื้นที่ใดเหมาะสมก็จะตั้งหลักฐานอยู่ที่นั่น นายเหง ชาววา ได้พบเห็นความเดือดร้อน ปั่นป่วนของราษฎรเมืองแหง อันเกิดจากการกระทำ ของกลุ่มมิจจาซีฟ จึงคิดอยากจะปิดเป่าความเดือดร้อนนั้น นายเหง ชาววาได้ขึ้นไปพระบรมธาตุแสนไหและตั้งจิตอธิษฐานว่า ถ้าเป็นบุญบารมีของตนที่จะได้ฟื้นฟูทำนุบำรุงพุทธศาสนาและพระบรมธาตุแห่งนี้ ขอให้พระบรมธาตุช่วยให้สามารถกำจัดหมู่มิจจาซีฟได้สำเร็จด้วย และในคืนนั้นเอง นายเหงได้ฝันว่ามีชายชราแต่งชุดขาวมาบอกว่าถ้าต้องการจะปราบมิจจาซีฟ ให้เดินทางไปหาผู้มีอำนาจอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ แล้วจะได้รับความสำเร็จ รุ่งเช้านายเหงจึงได้ออกเดินทางไปตามที่ชายชราในความฝันได้บอกไว้ เส้นทางที่เดินไปเป็นป่าเขาทุรกันดาร จนในที่สุดได้พบสถานที่ตำรวจแมริม จึงได้เล่าเหตุการณ์ของเมืองแหงให้

ทั้ง ทางการจึงได้วางแผนเข้าทำการปราบปราม โดยเมื่อถึงวันนัดหมาย นายเหง ชาววา ได้ทำการรวบรวมพรรคพวกที่มีฝีมือจำนวน 13 คน สมทบกับกำลังตำรวจจากสถานีตำรวจแมริมจำนวน 19 นาย ทำการปราบกลุ่มมิจฉาชีพของนายส่วยแวง ได้สำเร็จ ทางการจึงได้แต่งตั้งให้นายเหง เป็นกำนันของตำบลเมืองแหง ชาวเมืองแหงทุกคนต่างดีใจและให้ความเคารพยกย่องนายเหง ให้เป็นพ่อเมืองของเมืองแหง ราษฎรที่ได้อพยพโยกย้ายหนีภัยภัยไป ต่างก็ได้พากันเดินทางถิ่นฐานเดิม และใช้ชีวิตอยู่อย่างสงบสุข

พ่อเหง ชาววา เห็นว่าพระบรมธาตุแสนไห ทрудโทรมขาดการบูรณารัง องค์พระธาตุก็มีขนาดเล็ก จึงได้นิมนต์พระสงฆ์ ผู้ใหญ่บ้านและเหล่าประชาชน ทำการบูรณะใหม่ โดยการสร้างพระธาตุใหม่ครอบองค์เดิมไว้ การบูรณะในยุคนี้ใช้เวลา 2 ปี จนแล้วเสร็จในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ปีฉลู พ.ศ. 2459

การบูรณะครั้งที่ 2

พ.ศ. 2508 สมัยของเจ้าอธิการบุญช่วย อธิปัญญา เป็นเจ้าคณะตำบล

พ.ศ. 2516 สมัยของเจ้าอธิการจันทร์ทิพย์ อัคคธัมโม เป็นเจ้าคณะตำบล

พ.ศ. 2520 - 2523 ทำการสร้างบันไดนาคขึ้นพระบรมธาตุ แทนบันไดเดิมที่ทำด้วยอิฐ

การบูรณะครั้งที่ 3

ทำขึ้นในปีพ.ศ. 2539 เป็นการบูรณะครั้งใหญ่เนื่องในปีกาญจนาภิเษกพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองราชย์ครบ 50 ปี และเป็นการเฉลิมฉลองเมืองเชียงใหม่ 700 ปี

บริเวณเชิงเขาที่ตั้งของพระบรมธาตุแสนไห มีบ่อน้ำเก่าแก่ ที่ชาวบ้านเรียกว่า "บ่อน้ำช้าง" แต่เดิมในบ่อน้ำใช้ไม้เรียงกันไว้กันดินพัง ต่อมาพี่น้องชาวไทยใหญ่ได้ก่อสร้างครอบบ่อน้ำไว้ มีรูปปั้นช้างคือนอนมอบขวงวงหันหน้าเข้าหาพระบรมธาตุแสนไห กล่าวกันว่าสถานที่แห่งนี้ สมเด็จพระนเรศวรมหาราชได้เสด็จมาพักทัพในบริเวณนี้ขณะที่ผ่านทัพเพื่อเข้าไปตีกรุงอังวะของประเทศพม่า โดยได้พักพลที่บ้านเมืองงาย อำเภอเชียงดาวจังหวัดเชียงใหม่ แล้วแยกทัพออกเป็น 2 กระบวน โดยสมเด็จพระเอกาทศรถยกทัพไปทางเมืองฝาง สมเด็จพระนเรศวรมหาราชยกทัพไปทางเมืองหางหลวง ซึ่งสันนิษฐานว่าน่าจะอยู่ในบริเวณเมืองแหงปัจจุบัน เพราะจากซากหลักฐานคือคูเมืองโบราณยาวกว่า 2 กิโลเมตร จากบ้านเวียงแหง ถึงบ้านป่าไผ่ และน่าจะเป็นเมืองเดียวที่อยู่ระหว่างเมืองงาย กับเมืองอังวะ จากเหตุผลสนับสนุนอีกประการหนึ่งที่ทำให้เชื่อว่าสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเคยผ่านทัพมาที่เมืองแหง คือบันทึกเกี่ยวกับประวัติของพระพุทธ

นเรศร์ลักชัยไพรีพินาศ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปไม้สัก โดย ดร.ประเสริฐ ณ นคร ได้กล่าวในหนังสือจดหมายเหตุแห่งพระนครศรีอยุธยา (ประวัติพระธาตุแสนไห, 2541) ว่าสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ได้ทรงสร้างพระพุทธรูปไม้สักขนาดใหญ่ไว้ 1 องค์ เมื่อครั้งยกกองทัพไปขับไล่พม่าให้ไปจากเมืองเชียงใหม่ จึงถึงเมืองแหง เขตไทยใหญ่ได้ พักรบและทอดพระเนตรเห็นต้นไม้สักใหญ่ที่สุด จึงตรัสว่า "ใครอย่าตัด ฉันจะเอาสร้างเป็นพระพุทธรูป" ซึ่งปัจจุบันนี้มีป่าไม้สักเหลืออยู่เพียงกระจุกหนึ่ง อยู่ห่างจากวัดร้างบ้านป่าไผ่ ห่างจากคูเมืองเก่า ประมาณ 2-3ร้อยเมตร มีตอไม้สักขนาดใหญ่หลงเหลืออยู่จำนวนมาก

ประชาชนชาวเวียงแหงจะร่วมกันจัดงานประเพณี ณ บริเวณพระบรมธาตุแสนไห ปีละ 4 ครั้งคือ

- งานสงฆ์พระบรมธาตุ จัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 เหนือ
- งานวันมาฆบูชา จัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 เหนือ
- งานวันวิสาขบูชา จัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 เหนือ
- งานวันสงกรานต์ จัดขึ้นในวันที่ 13 เมษายน ของทุกปี

ในวันงานประเพณีที่จัดขึ้นจะมีบรรดาศาสนิกชนชาวเวียงแหงทุกเผ่า มาร่วมทำบุญโดยพร้อมเพรียงกัน เพราะถือว่าพระบรมธาตุแสนไหเป็นพระบรมธาตุคู่บ้านคู่เมืองและเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของทุกคน

วนอุทยานน้ำตกแม่หาด

น้ำตกแม่หาด เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแห่งหนึ่งของอำเภอเวียงแหง เป็นน้ำตกขนาดเล็ก มีจำนวน 3 ชั้น สภาพของน้ำตกถ้าเปรียบเทียบกับน้ำตกที่มีชื่อเสียงในจังหวัดอื่นก็อาจไม่สดุดตามากนัก แต่สภาพความงดงามอุดมสมบูรณ์ของป่าบริเวณน้ำตก ซึ่งมีความหลากหลายทางชีวภาพ มีพันธุ์ไม้ท้องถิ่นประเภทไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้ก่อ (พืชตระกูลเดียวกับต้นไผ่) หว้าไม้แดง ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้ประดู่ และอื่นๆ บริเวณคาบไม้จะพบ "ดอกเอื้องคำ" กล้วยไม้ท้องถิ่นที่พบมากในแถบบริเวณนี้ ดอกเป็นสีเหลืองสด กลีบตรงกลางดอกสีแดงอมน้ำตาล มีกลิ่นหอมอ่อนๆ คล้ายกลิ่นน้ำผึ้ง บางพื้นที่จะเรียกกล้วยไม้พันธุ์นี้ว่า ดอกเอื้องผึ้ง หรือดอกเอื้องสายน้ำผึ้ง อากาศในป่าบริเวณน้ำตกเย็นเจียบสงบ สายน้ำจากน้ำตกที่เกิดจากความสมบูรณ์ของของป่าต้นน้ำแม่หาดเย็นเจียบ เสียงจักจั่นเรไร ที่ขับกล่อมป่าดงพงไพรบริเวณนั้น นับว่าเป็นสิริสวัสดิ์ที่ชวนให้ประทับใจผู้มาเยือนมากทีเดียว

ภาพ 28 สภาพของน้ำตกแม่หาด ซึ่งเป็นน้ำตกขนาดเล็ก เป็นสถานที่พักผ่อนอีกแห่งหนึ่งของอำเภอเวียงแหง

ภาพ 29 สภาพป่าบริเวณน้ำตกที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์

น้ำตกแม่หาดตั้งอยู่ที่บ้านแม่หาด หมู่ที่ 1 ตำบลเมืองแหง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านกระเหรี่ยงสกอร์ อีกหมู่บ้านหนึ่งของอำเภอเวียงแหง เส้นทางเข้าสู่ น้ำตกจะแยกจากทางหลักสายแม่จา-เปียงหลวงที่บ้านกองลมใหม่ หมู่ที่ 10 เป็นระยะทางประมาณ 9 กิโลเมตร สภาพเส้นทางเป็นถนนลาดยาง ผ่านชุมชนกระเหรี่ยงบ้านแม่หาด ชุมชนกระเหรี่ยงบ้านนามน จนถึงที่ทำการวนอุทยานน้ำตกแม่หาด ซึ่งอยู่ในความควบคุมดูแลของหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ 5 น้ำตกแม่หาด อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง มีบริเวณพื้นที่รวมทั้งหมด 782,575 ไร่) บริเวณน้ำตกแม่หาดมีเรือนพักรับรองของกรมป่าไม้ 1 หลัง มีลานกว้างสามารถพักแบบกางเต็นท์ได้ บริเวณนี้มีลำน้ำตกไหลผ่านคูร์มรีนสวยงาม หน่วยงานที่รับผิดชอบได้ทำการดูแลรักษาเรื่องความสะอาดของบริเวณน้ำตกเป็นอย่างดี จึงไม่พบทัศนียภาพที่น่าดู มีการจัดทำห้องน้ำสาธารณะไว้บริการแก่ผู้มาเยือน

ลำน้ำแม่หาด เป็นแม่น้ำสำคัญอีกสายหนึ่งของอำเภอเวียงแหง นอกจากจะใช้น้ำในด้านการเกษตร และทำประปาภูเขาสำหรับใช้ภายในหมู่บ้านแล้ว ยังนำไปผลิตพลังงานไฟฟ้าในโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำ ของกรมส่งเสริมและพัฒนาพลังงาน กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน อีกทั้งยังเป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติของผู้คนที่อาศัยอยู่บริเวณนั้น ลำน้ำแม่หาดจะไหลมาบรรจบกับน้ำแม่แดงที่บ้านกองลมใหม่ หมู่ที่ 10 กลายเป็นเส้นเลือด

สำคัญหล่อเลี้ยงชีวิตของเกษตรกรชาวเวียงแหงน้ำตกแม่หาด เป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งที่ประชาชนชาว เวียงแหง ให้ความสนใจเข้ามาพักผ่อน โดยเฉพาะในฤดูร้อนช่วงเทศกาลสงกรานต์ จะพบเห็นคนทุกกลุ่ม ทุกเผ่ามาเที่ยวในสถานที่แห่งนี้ ทำให้ต้องมีการจัดระเบียบการจราจรกันเฉพาะในช่วงเทศกาลสงกรานต์ ในฤดูหนาวอากาศหนาวเย็นมากเกินไป น้ำในน้ำตกจะเย็นจัดไม่เหมาะสำหรับลงเล่นน้ำ ป่าบริเวณน้ำตกที่ยังคงสภาพความอุดมสมบูรณ์ เหมาะกับการจัดเส้นทางท่องเที่ยวในลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco Tourism)

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างรายการนำเที่ยว

โปรแกรมที่ 1 โปรแกรมการท่องเที่ยวที่ไม่ตรงกับช่วงเทศกาลประเพณีใด

ระยะเวลา 2 วัน 1 คืน

<u>วันที่หนึ่ง</u>	06.00 น.	ออกเดินทางจากอำเภอเมืองเชียงใหม่โดยรถตู้ปรับอากาศ
	08.20 น.	แวะขึ้นชมทัศนียภาพยามเช้าบนยอดดอยสูง และขึ้นชมกับวิถีชีวิตตามธรรมชาติของลื้อชาวบ้านเลาหว พร้อมรับกาแฟหอมกรุ่นร้อนๆ กับขนมปังนุ่มๆ สำหรับอาหารเช้า
	09.30 น.	เดินทางถึงบ้านเปียงหลวง แคว้นวัฒนธรรมไต และจีนฮ่อ เข้าที่พัก พักผ่อนตามอัธยาศัย
	12.00 น.	รับประทานอาหารเที่ยง เพลิดเพลินกับการชิมรสชาติอาหารแบบไทยใหญ่ดั้งเดิม
	13.30 น.	เที่ยวชมสภาพตลาดในหมู่บ้าน สัมผัสกับสินค้าพื้นเมืองของท้องถิ่น
	14.00 น.	เดินทางสู่ "หลักแต่ง" หมู่บ้านชายขอบแผ่นดินไทย ชมความงดงามของวัดฟ้าเวียงอินทร์ ซึ่งเป็นวัดแห่งเดียวที่อยู่क्रमเขตแดนของสองประเทศ (ไทย-เมียนมาร์) หลังจากนั้นจะผ่านแดนเข้าไปยังเขตเมียนมาร์ เพื่อชมสภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านเขตเมียนมาร์ และหาซื้อของที่ระลึกตามอัธยาศัย
	15.30 น.	เดินทางกลับสู่ย่านชุมชนบ้านเปียงหลวง
	15.20 น.	สัมผัสสภาพความเป็นอยู่ และวิถีชีวิต ของชุมชนจีนฮ่อบ้านเปียงหลวง ซึ่งเป็นอดีตกองกำลังที่เกรียงไกรแห่งกองพล 93
	15.50 น.	แวะชม วัดลัมยี่ วัดในศิลปะจีนแห่งเดียวของบ้านเปียงหลวง และแต่มีสีสันของการเดินทางด้วยการขึ้นไปชมทัศนียภาพความงดงามของหมู่บ้าน จากจุดชมวิวศาลเจ้าดอยมังกง
	17.00 น.	กลับสู่ที่พัก พักผ่อนตามอัธยาศัย

- 19.00 น. อิ่มอร่อยกับอาหารเย็นในสไตล์ อาหารจีนญูนนาน พร้อมชมการแสดงที่อ่อนช้อยงดงามจากเยาวชนจีนบ้านเปียงหลวง
- 21.00 น. กลับที่พัก
- วันที่สอง
- 07.00 น. รับประทานอาหารเช้า (เตรียมตัวเพื่อเดินทางกลับ)
- 09.00 น. ออกจากที่พัก แวะนมัสการวัดพระบรมธาตุแสนไห โบราณสถานศักดิ์สิทธิ์คู่เมืองเวียงแหง
- 09.40 น. ชมวิถีชีวิตของกระเหรี่ยงสกอร์บ้านแม่แพม
- 10.30 น. แวะเยี่ยมเมืองโบราณ บ้านเวียงแหง หมู่บ้านไทยใหญ่ดั้งเดิม เข้าชมวัดเวียงแหง วัดไม้เก่าแก่ศิลปะไทยใหญ่ และชมห่มวนักรบโบราณ ซึ่งชาวไทยใหญ่มีความเชื่อกันว่าเป็น พระมาลาของสมเด็จพระองค์ดำ (สมเด็จพระนเรศวรมหาราช)
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. ออกเดินทางจากอำเภอเวียงแหง เมืองแห่งอารยธรรมในหุบเขา ขึ้นชมกับความงามของทัศนียภาพสองข้างทาง
- 15.00 น. แวะลิ้มรสกาแฟสด หรือเครื่องดื่มตามอัยาศัย ที่เชียงดาว เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศจากการเดินทาง
- 15.30 น. เดินทางกลับสู่เมืองเชียงใหม่
- 16.30 น. ถึงอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยสวัสดิภาพ

โปรแกรมที่ 2 โปรแกรมท่องเที่ยววัฒนธรรมไทยใหญ่ ช่วงประเพณีปอยส่างลอง

ระยะเวลา 2 วัน 1 คืน

<u>วันที่หนึ่ง</u>	07.30 น. ออกเดินทางจากอำเภอเมืองเชียงใหม่ 10.00 น. แวะสูดอากาศอันบริสุทธิ์แห่งยอดดอย และชมสี่สรวีชีวิตอันเรียบง่าย บริสุทธิ์ ของลื้อชาวบ้านแม่จา 11.00 น. แวะนมัสการวัดพระบรมธาตุแสนไห วัดคู่เมืองเวียงแหง อันมีเรื่องราวตำนานที่น่าสนใจตั้งแต่ครั้งพุทธกาล 11.30 น. เดินทางถึงบ้านเปียงหลวง เข้าที่พัก 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน 13.00 น. เข้าร่วมในประเพณีปอยส่างลอง ประเพณีอันละเอียดอ่อนสวยงามที่แสดงถึงเอกลักษณ์และความผูกพันกับศาสนา ของชาวไทยใหญ่ 15.30 น. กลับที่พัก พักผ่อนตามอัธยาศัย 17.00 น. ทำพิธีผูกข้อมือรับขวัญ รับประทานอาหารเย็น ด้วยอาหารแบบไทยใหญ่ 19.00 น. ชมงานรื่นเริงในช่วงกลางคืนของปอยส่างลอง ซึ่งท่านจะได้สัมผัสกับศิลปวัฒนธรรมการเล่นของไทยใหญ่ เช่น การแสดงจ๊าดไต กล้าแลว กล้าโตว กล้านางนก และการเห็ดความ การออกร้าน และการจำหน่าย ขนมพื้นบ้านของชาวไทยใหญ่ 21.00 น. กลับเข้าสู่ที่พัก
<u>วันที่สอง</u>	07.00 น. รับประทานอาหารเช้า 8.30 น. เดินทางไปสัมผัสบรรยากาศธรรมชาติที่งดงาม ชมการปลูกพืชเมืองหนาวและการเลี้ยงแกะ ของสถานีสาริตและถ่ายทอดการเกษตร ในพระราชดำริของสมเด็จพระบรมราชินีนาถ พร้อมกับแวะชมความสดใสกลมกลืนของชีวิตกับผืนป่า ที่บ้านลื้อขอแปกแซม 12.00 น. อิ่มอร่อยมื้อกลางวัน ด้วยอาหารที่ปรุงจากผลผลิตใหม่สดของสถานีสาริตและถ่ายทอดการเกษตรฯ 13.30 น. เดินทางสู่บ้านหลักแต่ง ชมความสวยงามของกองมูเหลนหลิน หรือ "วัดฟ้าเวียงอินทร์" พร้อมทั้งข้ามแดนไปชมสภาพชีวิตของผู้คนในฝั่งเมียนมาร์

- 14.30 น. เที่ยวชมสภาพหมู่บ้านจีนฮ่อ อดีตกองกำลังก๊กมินตั๋งอันยิ่งใหญ่
ชมสภาพทิวทัศน์ของ อ่างเก็บน้ำห้วยอิงจัง และวัดลี้มยี่ ศูนย์รวมทาง
จิตใจของจีนฮ่อ บ้านเปียงหลวง
- 15.00 น. เดินทางกลับสู่อำเภอเมืองเชียงใหม่ ชมความงดงามของธรรมชาติ
แห่งขุนเขาระหว่างเส้นทาง
- 18.00 น. เดินทางถึงอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยสวัสดิภาพ

ภาคผนวก ก

ภาคผนวก ค

โครงสร้าง / ประเด็นคำถาม สำหรับการสำรวจ สอบถาม และสัมภาษณ์

1. การเดินทางเข้าถึงบ้านเปียงหลวง

การเดินทางโดยรถส่วนตัว

- 1.1. สามารถเดินทางได้กี่ทาง
- 1.2. จุดเริ่มต้น หมายเลขเส้นทาง
- 1.3. ระยะทางกี่กิโลเมตร
- 1.4. ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทาง
- 1.5. ลักษณะของถนน
- 1.6. ความสะดวกในการเดินทาง
- 1.7. ความชัดเจนของป้ายจราจร

การเดินทางโดยรถโดยสาร

- 1.8 เส้นทางเดินรถจากในเมือง
- 1.9 สถานที่จอดรถ
- 1.10 ความถี่ในการเดินรถ
- 1.11 ประเภทของรถ
- 1.12 อัตราค่าโดยสาร

2. สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

สาธารณูปโภคพื้นฐาน

- 2.1 ไฟฟ้า (บ้านพัก ทางเดิน ถนน)
- 2.2 น้ำดื่ม น้ำใช้ สำหรับนักท่องเที่ยว (ซื้อจากร้านค้า น้ำดื่มสาธารณะ)
- 2.3 แหล่งน้ำของคนในชุมชน (น้ำดื่ม น้ำใช้ น้ำเพื่อการเกษตร ประปา บาดาล)
- 2.4 ระบบการกำจัดขยะ
- 2.5 ระบบการกำจัดน้ำเสีย

2.6. โทรศัพท์ (โทรศัพท์บ้าน โทรศัพท์สาธารณะ คลื่นรับโทรศัพท์มือถือ)

บริการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง (ชื่อ ที่ตั้ง)

- 2.5. โรงพยาบาล / คลินิก
- 2.6. สถานีบริการน้ำมัน
- 2.7. สถานีตำรวจ / ป้อม / การรักษาความปลอดภัย
- 2.8. ธนาคาร / ATM
- 2.9. ไปรษณีย์
- 2.10. สถานบันเทิง
- 2.11. ที่พัก (จำนวนแห่ง จำนวนห้อง ประเภทห้องพัก อัตราค่าที่พัก โทรศัพท์)
- 2.12. ที่จอดรถ
- 2.13. ห้องน้ำสาธารณะ
- 2.14. ร้านอาหาร (ประเภท)
- 2.15. ร้านจำหน่ายของที่ระลึก
- 2.16. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
- 2.17. ป้ายสื่อความหมาย
- 2.18. เอกสารสิ่งพิมพ์เผยแพร่

3. สิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว

- 3.1. สภาพภูมิทัศน์
- 3.2. ประวัติความเป็นมาของไทยใหญ่ จีนฮ่อ
- 3.3. ภาษา การแต่งกาย
- 3.4. ประเพณี เทศกาล (ชื่องาน ช่วงที่จัด ความหมายและรายละเอียด)
- 3.5. วิถีชีวิตความเป็นอยู่ (การประกอบอาชีพ การกิน ความเชื่อ ความนับถือ)
- 3.6. โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ
- 3.7. เรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ศาสนา
- 3.8. แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง

4. ความคิดเห็นด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

5. นโยบายของภาครัฐ

- 5.1 หน่วยงานที่รับผิดชอบ
- 5.2 ขอบเขตและหน้าที่
- 5.3 งบประมาณและแหล่งที่มา
- 5.4 กฎหมายและคำสั่งที่เกี่ยวข้อง
- 5.5 กฎระเบียบและข้อห้าม
- 5.6 โครงการ / แผนพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
- 5.7 ปัญหา และอุปสรรค
 - การดำเนินการ
 - การดูแลรักษา ฟื้นฟู
 - การเผยแพร่
 - การประชาสัมพันธ์ สื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์
 - งบประมาณ
 - บุคลากร

ภาคผนวก ง

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

1. ว่าที่ร้อยตรี อติศวร นันทชัยพันธ์	นายอำเภอเวียงแหง
2. นายปลายมาด พิริภาดา	ปลัดอำเภอหัวหน้าฝ่ายปกครองและพัฒนา
3. นายชานนท์ ดวงมณี	ปลัดอำเภอด้านงานปกครอง
4. นายสมชาย ชติยะ	พัฒนาการอำเภอเวียงแหง
5. นางสาวจันทนา สันนิทา	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเปียงหลวง
6. พ่อหลวงเตียงหยุ่น ภายนอก	ผู้ใหญ่บ้านเปียงหลวง (ไทยใหญ่)
7. พ่อหลวงเหวินก้อย แซ่หลี่	หัวหน้ากลุ่มจีนฮ่อ
8. นางสาวเมี้ยนะ หินด้า	ประธานกลุ่มทอผ้าบ้านเปียงหลวง
9. นางวันดี จิ่งด้า	ประธานกลุ่มแม่บ้านเปียงหลวง
10. นางเรณู วิริยะตานนท์	ประธานสภาวัฒนธรรม อำเภอเวียงแหง
11. นายกุล จายเรือน	ประธานชมรมพ่อค้าบ้านเปียงหลวง
12. นางทองใบ บุญเปลี่ยน	ประธานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
13. นายคำปัน สุณะ	ประธานกลุ่มเกษตรกรทำสวนเปียงหลวง
14. พระครูกันตสีลาญุต	เจ้าคณะอำเภอเวียงแหง
15. พระครูอนุรักษ์ ศาสนกิจ	เจ้าอาวาสวัดเปียงหลวง
16. อาจารย์จาง เหวี่ยง ไค้	ครูใหญ่โรงเรียนกวงหัว
17. อาจารย์ชูศักดิ์ เนียมทอง	ครูใหญ่โรงเรียนบ้านเปียงหลวง
18. อาจารย์เดช บุญเลี่ยม	ครูใหญ่โรงเรียนรัฐราษฎร์อุปถัมภ์
19. นายรัตน์ มุ่หลิ่ง	ผู้อำนวยการชาวไทยใหญ่
20. นายแสน มหาวรรณา	ผู้อำนวยการชาวไทยใหญ่
21. นายไพโรจน์ ส่างกานโฮย	ผู้อำนวยการชาวไทยใหญ่
22. นางสาว วิริยะตานนท์	ผู้อำนวยการชาวไทยใหญ่
23. นางเตียงหยุ่น อ่องมิด	ผู้อำนวยการชาวไทยใหญ่

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์ (ต่อ)

24. นางมี ยะผล	ผู้อาวุโสชาวไทยใหญ่
25. นายนะ วันคำ	ผู้อาวุโสชาวไทยใหญ่
26. นายบุญศรี จันต๊ะ	ผู้อาวุโสชาวไทยใหญ่
27. นายเฟินซุน แซ่หลี่	ผู้อาวุโสชาวจีนฮ่อ
28. นายต้าฝ่า แซ่หู่	ผู้อาวุโสชาวจีนฮ่อ
29. นายเล้าฝ่า แซ่หลี่	ผู้อาวุโสชาวจีนฮ่อ
30. นายเจ็งยี่ แซ่หยาง	ผู้อาวุโสชาวจีนฮ่อ
31. นายซุนฟาง แซ่หลี่	ผู้อาวุโสชาวจีนฮ่อ
32. นายจงบั้ง แซ่หลอ	ผู้อาวุโสชาวจีนฮ่อ
33. นายซงวู่ แซ่กวง	ผู้อาวุโสชาวจีนฮ่อ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาววาลิกา แสนคำ
วัน เดือน ปี เกิด	12 มิถุนายน 2509
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรีสาขาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ประวัติการทำงาน	- พ.ศ. 2531 - 2532 เลขานุการผู้อำนวยการฝ่ายจัดหาต่างประเทศ บริษัทศรีอุทอง จำกัด - พ.ศ. 2533 - 2534 เลขานุการผู้จัดการฝ่ายบริหารศูนย์สุขภาพ บริษัท W. Healthcare Co., Ltd. - พ.ศ. 2535 - 2542 หัวหน้าส่วนสำนักงานฝ่ายวิศวกรรม บริษัทอิตัลไทยวิศวกรรม จำกัด - พ.ศ. 2542 - 2545 เจ้าหน้าที่ฝ่ายขายบริษัทอเมริกัน อินเตอร์เนชั่นแนล แอสซิวเร้นส์ จำกัด
ที่อยู่ปัจจุบัน	300/560 หมู่ที่ 10 ถนนเชียงใหม่-ฮอด ตำบลแม่เหียะ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50100 โทรศัพท์ 0-5380-6038
สถานที่ทำงาน	บริษัทอเมริกันอินเตอร์เนชั่นแนล แอสซิวเร้นส์ จำกัด อาคารซี.ไอ.ทาวเวอร์ เลขที่ 2/2 ถนนมhidล ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200 โทรศัพท์ 0-5380-9555 ต่อ 3031